Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

VODNIK SKOZI ANATOMSKO TERMINOLOGIJO

Božena Pejković
Marko Jesenšek

DUCTIO PER TERMINOLOGIAM ANATOMICAM

VODNIK SKOZI ANATOMSKO TERMINOLOGIJO

DUCTIO PER TERMINOLOGIAM ANATOMICAM

VODNIK SKOZI ANATOMSKO TERMINOLOGIJO

DUCTIO PER TERMINOLOGIAM ANATOMICAM

Univerza v Mariboru

Medicinska fakulteta

VODNIK SKOZI ANATOMSKO TERMINOLOGIJO

DUCTIO PER TERMINOLOGIAM ANATOMICAM

Avtorja

Božena Pejković
Marko Jesenšek

Februar, 2026

Naslov / *Title*

Vodnik skozi anatomsko terminologijo
Ductio per terminologiam anatomicam

Avtorja / *Authors*

Božena Pejković
(Univerza v Mariboru, Medicinska fakutleta)

Marko Jesenšek
(Univerza v Mariboru, Filozofska fakutleta)

Recenzenti / *Reviewers*

Ivan Krajnc
(Univerza v Mariboru, Medicinska fakutleta)

Zinka Zorko
(Univerza v Mariboru, Filozofska fakutleta)

Ljiljana Vulićević

Oblikovanje / *Designe*

Grafični atelje Visočnik

Grafika na ovitku / *Cover graphics*

Univerza v Mariboru, Medicinska fakutleta, 2013

Založnik / *Published by*

Univerza v Mariboru
Univerzitetna založba
Slomškov trg 15, 2000 Maribor, Slovenija
https://press.um.si, zalozba@um.si

Izdajatelj / *Issued by*

Univerza v Mariboru Medicinska fakulteta
Taborska ulica 8, 2000 Maribor, Slovenija
http://mf.um.si, mf@um.si

Izdaja / *Edition*
Prva izdaja, prvi ponatis

Tisk / *Printed by*

CICERO, Begunje, d.o.o.

Naklada / *Circulation*

700 izvodov

Dostopno na / *Available at*

https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/1097

Izdano / *Published*
Maribor, Slovenija, februar 2026

© Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba
/ University of Maribor, University of Maribor Press

Vse pravice pridržane. Brez pisnega dovoljenja založnika je prepovedano reproduciranje, distribuiranje, predelava ali druga uporaba tega dela ali njegovih delov v kakršnemkoli obsegu ali postopku, vključno s fotokopiranjem, tiskanjem ali shranjevanjem v elektronski obliki. / *All rights reserved. No part of this book may be reprinted or reproduced or utilized in any form or by any electronic, mechanical, or other means, now known or hereafter invented, including photocopying and recording, or in any information storage or retrieval system, without permission in writing from the publisher.*

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

611(038)=124=163.6
611(038)=124=163.41

PEJKOVIĆ, Božena
Vodnik skozi anatomsko terminologijo = Ductio per terminologiam anatomicam / Božena Pejković, Marko Jesenšek. - 1. izd., 1. ponatis. - Maribor : Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba, 2026
Vsebuje tudi besedilo v srbščini, tiskano v obratni smeri: Vodič kroz anatomsku terminologiju = Ductio per terminologiam anatomicam / Božena Pejković

ISBN 978-961-299-121-0
doi: 10.18690/um.mf.1.2026
1. Jesenšek, Marko 2. Pejković, Božena: Vodič kroz anatomsku terminologiju
COBISS.SI-ID 269458179

ISBN

978-961-299-121-0 (mehka vezava)

DOI

https://doi.org/10.18690/um.mf.1.2026

Cena / *Price*
11,12 EUR

Odgovorna oseba založnika / *For publisher*

prof. dr. Zdravko Kačič, rektor Univerze v Mariboru

Citiranje / *Attribution*

Pejković, B., Jesenšek, M. (2026). *Vodnik skozi anatomsko terminologijo*. Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. doi: 10.18690/um.mf.1.2026

»Artes serviunt vitae, sapientia imperat«

»Znanost življenju služi, modrost vlada«

Lucius Annaeus Seneca (okoli 4. l. pr. n. št. – 65. l. n. št.):
Epistolae morales ad Lucilium, 85,32.

PREDGOVOR

Uradni jezik anatomske terminologije je latinščina, žal pa ni več obvezni učni predmet v slovenskih srednjih šolah in gimnazijah, ki dijake pripravljajo za študij medicine in vpis na sorodne fakultete. Večina današnjih študentov medicine je tako prikrajšanih za jezikovno in strokovno znanje s področja temeljne medicinske terminologije, saj ne poznajo osnov klasičnih jezikov, tj. grščine in latinščine. Največ težav imajo pri učenju anatomije človeškega telesa, kjer je poznavanje splošno veljavne latinske terminologije osnovni pogoj za poglobljen študij in uspešno raziskovalno delo. Anatomska zgradba telesa je v medicini najbolj natančno in jasno določena s pomočjo mednarodno sprejete in uveljavljene latinske strokovne terminologije.

Vodnik skozi anatomsko terminologijo je pregleden slovarski pripomoček za študente medicine – ponuja: (1) etimološko razlago strokovnih anatomskih izrazov, ki so navedeni v mednarodni anatomski nomenklaturi *Nomina anatomica, Terminologia anatomica* in so uporabljeni v učbenikih anatomije človeka, (2) splošne strokovne izraze, ki se pogosto uporabljajo v medicini in (3) ilustrativno gradivo ob posameznih terminoloških izrazih in oznakah. *Vodnik* tako seznanja uporabnika s pomenom določenega anatomskega strokovnega izraza in njegovo pravilno rabo, poskuša ostati znanstveno in strokovno natančen, hkrati pa približati anatomijo študentom in jo narediti bolj zanimivo in lažjo za učenje.

Izhodišče je (1) mednarodno uveljavljeni latinski anatomski izraz, ki mu sledijo (2) slovenski prevod latinske ustreznice, (3) etimološka razlaga in (4) raba strokovnega izraza v anatomiji in medicini. Npr.:

> **aorta** -ae *f.* aorta ← *gr.* *ἀορτή*, *ἡ* [**aorte**], *ἄωρτο* [**aorto**] ← *ἀορτέω*, *αἴρω*, *ἀείρω* [**aorteo**, **airo**, **aeiro**] dvigati, dvigniti, povzdigniti, zrasti, shoditi, kreniti, izhajati (aorta izhaja iz srca), obesiti (zdi se, kot da aorta visi na svojem loku – aorta descendens) ◊ arcus aortae, bifurcatio aortae, bulbus aortae, isthmus aortae, pars abdominalis aortae, pars ascendens aortae, pars descendens aortae, pars thoracica aortae, sinus aortae

Zahvaljujeva se recenzentom za skrbno branje in pripombe, Grafičnemu ateljeju Visočnik – gospe Katarini Visočnik in gospodu Mitji Visočniku,

za računalniško pripravo, prelom in oblikovanje Vodnika skozi anatomsko terminologijo – nadvse profesionalno, izjemno natančno in skrbno sta opravila tehnično zelo zahtevno delo, gospe Romani Grajner in gospodu Alojzu Tapajnerju za pomoč pri pripravi tega priročnika.

Upava da bo *Vodnik skozi anatomsko terminologijo* uporaben priročnik študentom medicine in sorodnih fakultet, ki jim bo v pomoč pri učenju anatomije človeka, zanimiv pa bo tudi za strokovnjake in posameznike, ki se ukvarjajo s slovensko strokovno terminologijo za označevanje zgradbe človeškega telesa.

Božena Pejković in *Marko Jesenšek*

Maribor, junija 2013

UVOD

Latinska abeceda

Pisava

Latinska abeceda ima 24 črk:

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTUVXYZ

abcdefghiklmnopqrstuvxyz

Rimljani so prevzeli pisavo od Grkov in Etruščanov. V antiki so pisali samo z velikimi črkami, male pa so se razvile kasneje pri hitrem pisanju, tako da so se velike črke poenostavljale in združevale. Z znakom *V* so Rimljani označevali konzonant *V* in vokal *U*, z znakom *I* vokal *I* in konzonant *J*, npr. *IVLIVS* beremo *Julius*. V času Cicerona (106–43 pred našim štetjem) se je latinska abeceda zaključila s črko X, Rimljani pa so dodali še črki *Y* in *Z*, da so lahko bolj natančno zapisovali grške besede; v poantičnem obdobju se je abeceda dopolnila še s črkama *J* in *U*.

Izgovor

Izgovor posameznih črk in črkovnih zvez ni bil vedno enak in se je spreminjal skozi stoletja, zato danes poznamo dve izgovorni različici latinščine: klasično in tradicionalno. Klasični izgovor je rekonstruirana oblika latinskega knjižnega jezika v klasičnem obdobju rimske književnosti, tj. v antiki. Tradicionalni izgovor se je ohranil iz poantičnega obdobja in je povezan s propadanjem rimske kulture.

Pravila tradicionalnega izgovora

Diftong *ae* izgovarjamo kot dolgi široki *e* [ê] v slovenskih besedah tipa metla, teta, npr. caecum izgovarjamo: [cêkum], naevus izgovarjamo [nêvus].

Diftong *oe* izgovarjamo kot dolgi ozki *e* [é] v slovenskih besedah tipa mesto, zvezda, npr. coeliacus izgovarjamo [cêliakus], coeloma izgovarjamo [céloma].

Če se v diftongih *ae* ali *oe* izgovarjata oba vokala, je drugi vokal zapisan z dierezo [¨] ali ima znak za kvantiteto, npr. diploë izgovarjamo [diploe].

Y izgavarjamo kot vokal *i*: azygos [azigos], condylus [kondilus], embryologia [embriologia], hyalinus [hialinus], hyaloideus [hialoideus], hyoideus [hioideus], hypogastrium [hipogastrium], platysma [platisma], pterygoideus [pterigoideus], pylorus [pilorus], pyramis [piramis].

Zobnojezični (dentolabialni) konzonant *c* izgovarjamo nezveneče kot zlitnik *c* pred vokaloma *e* (e, ae, oe) in *i* (i, y) ali kot zapornik *k* v vseh ostalih položajih: accessorius [akcesorius], accumbens [akumbens], buccalis [bukalis], buccinator [bukcinator], caecalis [cekalis], caecum [cekum], cellula [celula], cerebrum [cerebrum], ciliaris [ciliaris], cinereus [cinereus], circularis [cirkularis], coeliacus [celiakus], cysticus [cistikus], conoideus [konoideus], diencephalon [diencefalon], focus [fokus], lacus [lakus], locus [lokus], occipitalis [okcipitalis], saccus [sakus], sacci [sakci].

Dvočrkje *ch* v besedah grškega izvora izgovarjamo kot *kh* ali kot nezveneči pripornik *h*: choana [hoana], choledochus [holedohus], chondralis [hondralis], chorda [horda], choroidea [horoidea], cochlea [kohlea], trachea [trahea], trochanter [trohanter], trochlea [trohlea].

Dvočrkje *ph* v besedah grškega izvora izgovarjamo kot nezveneči pripornik *f*: diaphragma [diafragma], diaphysis [diafizis], hypophysis [hipofizis], oesophagus [ezofagus], phalanx [falanks], pharynx [farinks], phrenicus [frenikus], saphenus [safenus].

Dvočrkje *th* v besedah grškega izvora izgovarjamo kot nezveneči zapornik *t*: ethmoidalis [etmoidalis], isthmus [istmus], ophthalmicus [oftalmikus], opisthion [opistion], parasympatheticus [parasimpatetikus], sympathicus [simpatikus], thalamus [talamus], thenar [tenar], thorax [toraks], thyroidea [tiroidea], urethra [uretra].

Črkovni sklop -*ngu*- pred vokali izgovarjamo kot -*ngv*-: lingua [lingva], pinguecula [pingvekula], unguis [ungvis].

Črka *q* se vedno piše kot dvočrkje *qu* in se izgovarja kot *kv*: aquosus [akvozus], obliquus [oblikvus], quandangularis [kvandrangularis], quadriceps [kvadriceps].

Dvočrkje *rh* v besedah grškega izvora izgovarjamo kot zvočnik *r*: haemorrhagicus [hemoragikus], haemorrhoidalis [hemoroidalis], rhachis [rahis], rhomboideus [romboideus].

Medvokalični nezveneči pripornik *s* izgovarjamo kot zveneči pripornik *z*: mesenterium [mezenterium], mesocolon [mezokolon], mesogastrium [mezogastrium], mesometrium [mezometrium], mucosus [mukozus], nasalis [nazalis], nasus [nazus], obtusus [obtuzus], oesophagus [ezofagus], pulposus [pulpozus], serosus [serozus].

Zlog *ti* pred vokalom izgovarjamo kot *ci*: abductio [abdukcio], adductio [adukcio], circumductio [cirkumdukcio], spatium [spacium].

Izjemoma pa zlog *ti* pred vokalom izgovarjamo kot *ti*, (1) če je *i* dolgo naglašen [í], (2) če se zlog *ti* nahaja za konzonati *s*, *t* ali *x*, (3) v besedah grškega izvora in (4) v nekaterih arhaičnih oblikah: ostium [ostium], paracystium [paracistium], mixtio [mikstio].

Konzonant *x* izgovarjamo kot *ks*: apex [apeks], axilia [aksila], axis [aksis], externus [eksternus], extremitas [ekstremitas], vertex [verteks], xiphoideus [ksifoideus].

Grški alfabet

Rekonstruirani izgovor knjižnega atiškojonskega govora, ki je v klasičnem obdobju zapisan z jonskim alfabetom:

Α α	alpha	[a]	**Νν**	ny	[n]
Β β	beta	[b]	**Ξ ξ**	ksi	[ks]
Γ γ	gamma	[g]	**Ο ο**	omikron	[o]
Δ δ	delta	[d]	**Π π**	pi	[p]
Ε ε	epsilon	[e]	**Ρ ρ**	rho	[r]
Ζ ζ	zeta	[z]	**Σ σ**	sigma	[s]
Η η	eta	[dolgi e]	**Τ τ**	tau	[t]
Θ θ	theta	[th]	**Υ υ**	ypsilon	[kratki ü, dolgi i]
Ι ι	iota	[kratki in dolgi í]	**Φ φ**	phi	[f]
Κ κ	kappa	[k]	**Χ χ**	chi	[kh]
Λ λ	lambda	[l]	**Ψ ψ**	psi	[ps]
Μ μ	my	[m]	**Ω ω**	omega	[o]

Glas *s* se je zapisoval z dvema malima črkama: (1) na začetku in v sredini besede kot σ, (2) na koncu besede kot ς.

V najstarejšem obdobju je grška pisava imela tudi znak ϝ [digamma], ki se je izgovarjal kot latinski in naš glas *v*.

Literatura

Fran BRADAČ, 1990: *Latinsko-slovenski slovar*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 609 str.

Mirko DIVKOVIĆ, 1980: *Latinsko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Naprijed, 1161 str.

Aleksandar Đ. KOSTIĆ, 1976: *Višejezički medicinski rečnik. Lexicon medicum polyglottu*m. Beograd: Institut za stručno usavršavanje i specijalizaciju zdravstvenih radnika, 1702 str.

Nomina anatomica, 1989. Sixth edition. London: Churchill Livingstone, 186 str.

Božena PEJKOVIĆ, 1994: *Lexicon terminorum anatomicorum illustratum. Ilustrovani rečnik anatomskih termina*. Beograd: Savremena administracija, 238 str.

Stjepan SENC, 1991: *Grčko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Naprijed, 1022 str.

Slovar slovenskega knjižnega jezika, 2008. Glavni urednik Vojislav Likar. Ljubljana: SAZU in Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Spletna postavitev Primož Jakopin, 2012. http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html

Slovenski medicinski slovar, 2002. Glavni urednik Miroslav Kališnik. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Medicinska fakulteta, 1007 str.

Terminologia Anatomica. International Anatomical Terminology, 1998. FCAT (Federative Committee on Anatomical terminology). Stuttgart: Georg Thieme Verlag, 292 str.

Kratice (abbreviationes) in simboli

abbr. abbreviatio (kratica, okrajšava)

abl. ablativ

acc. akuzativ

ar. arabsko

comm. communis generis

comp. komparativ

dem. deminutiv

f. femininum

fr. francosko

fut. futur

gr. grško

hebr. hebrejsko

lat. latinsko

m. masculinum

n. neutrum

nam. namesto

nav. navadno

neprav. nepravilno

npr. na primer

pl. plural

praep. praepositio

prav. pravilno

prim. primerjaj

sanskr. sanskrtsko

semit. semitsko

sg. singular

sor. sorodno

stangl. staroangleško

stfr. starofrancosko

stlat. starolatinsko

stsl. staroslovansko

sup. superlativ

syn. synonima

tj. to je

► vidi, glej

← izpeljano iz

◊ pred navedbami primerov uporabe določenega termina

A

a. *abbr.* arteria

a **ἀ** [alpha] (1) prva črka alfabeta, ki označuje prvi člen v nizu, (2) alpha privativum ali alpha negativum; **a-,** pred vokalom **an-** ← *gr.* *ἀν-* [**an-**] predpona, ki izraža zanikanje, manjkanje, odsotnost tega, kar pomeni osnovna beseda ◊ amorphus, agenesia; anonymus

aa. *abbr. pl.* arteriae

ab- predpona, ki izraža oddaljevanje od pomena osnovne besede ← **ab** (**abs** navadno pred konsonantom t) *praep. abl.* od, iz ◊ abductio

abdomen -inis *n.* trebuh

abdominalis -e trebušen ◊ pars abdominalis aortae, prelum abdominale

abducens -entis ki odmika ali povzroča odmikanje, odmikajoč, abducenten ← **abduco 3** odmikati ◊ n. abducens

abductio -onis *f.* odmik, abdukcija

abductor -oris *m.* (musculus) odmikalec, mišica odmikalka, abduktor, abduktorna mišica ◊ m. (musculus) abductor digiti minimi manus, m. abductor digiti minimi pedis, m. abductor hallucis, m. abductor pollicis brevis, m. abductor pollicis longus

aberrans -antis oddaljen, drugačen od navadnega, različen, aberanten ← **aberro 1** oddaljiti se, izgubiti se, zaiti ◊ ductuli aberrantes epididymidis

accelerans -antis ki pospešuje, pospešujoč, akceleranten ← **accelero 1** pospešiti ◊ nervi accelerantes cordis

accessorius -a -um dodan, pomožen, vzporeden ← **accedo** -cessi -cessum **3** pristopiti, priključiti se, bližati se, priti do ◊ nervus accessorius, organa oculi accessoria, processus accessorius vertebrae lumbalis

accomodatio -onis *f.* prilagoditev, prilagajanje, akomodacija ← **accomodo 1** prilagoditi se, uskladiti se

accumbens -entis ki leži, ležeč ← **accumbo** (adcumbo/cubo) -cubui -cubitum **3** leči ◊ nucleus accumbens septi

acervulus -i *m.* možganski pesek *dem.* ← **acervus** -i *m.* kup, množica

acetabularis -e ki se nanaša na sklepno jamico kolčnice, acetabularen ◊ ligamentum acetabulare

acetabulum -i *n.* sklepna jamica kolčnice ← **acetum** -i *n.* kis, ocet; posoda za kis, ki je po obliki podobna sklepni jamici kolčnice, *syn. gr.* *κοτύλη, ἡ* [**kotyle**] posodica, krožnik, prostorninska mera za tekočino 0,274 l

Acetabulum **(*)**

acidophilicus -a -um ki se obarva s kislimi barvili, acidofilen ← **acidum** -i *n.* kislina in *φιλέω* [**phileo**] ljubiti ◊ granulocytus acidophilicus

acinus -i *m.* in **acinum** -i *n.* (1) žlezni mešiček, pljučni mešiček, (2) grozd, grozdna jagoda, jagodičje ◊ acinus glandulae mammariae, acinus pulmonaris

acme -es *f.* konica, ostrina, vrh ← *gr.* *ἀκμή, ἡ* [**akme**]

acromialis -e ki se nanaša na akromij, akromialen ◊ extremitas acromialis claviculae, facies articularis acromialis claviculae

acromion -ii *n.* zgornji odrastek lopatice, vrh lopatičnega grebena ← *gr.* *ἄκρος* 3 [**akros**] končni, zgornji, najvišji in *ὦμος, ὁ* [**omos**] rame ← *lat.* **humerus** rame

acusticus -a -um slušen ← *gr.* *ἀκουστός* 3 [**akustos**], *ἀκούω* [**akuo**] poslušati ◊ fundus meatus acustici interni, meatus acusticus externus, porus acusticus externus, porus acusticus internus, radiatio acustica

acutus -a -um oster ← **acuo** -ui -utum **3** ostriti, ošiliti ◊ margo acutus/dexter/cordis

ad *praep. acc.* k, proti, do, ob, na, v, za ◊ aditus ad antrum, aditus ad aquaeductum

ad- predpona, ki izraža bližino, približevanje k pomenu osnovne besede ◊ adductio, adhaesio

adamantinum -i *n.* sklenina, diamant ← *gr.* *ἀδάμας, αντος, ὁ* [**adamas**] tisti, ki se ne more zviti ali omehčati; jeklo

adamantinus -a -um skleninski ← *gr.* *ἀδαμάντινος* 3 [**adamantinos**] jeklen, močan, trden ◊ prismata adamantina dentis, stratum adamantinum

adamantoblastus -i *m.* skleninska celica, adamantoblast ← *gr.* *ἀδάμας, αντος, ὁ* [**adamas**] in *βλαστός, ὁ* [**blastos**] klica, brstič, kal, zasnova

adaptatio -onis *f.* prilagajanje ← **adapto 1** prilagoditi se

adductio -onis *f.* primik, primikanje, adukcija ← **adduco** (ad-duco) -duxi -ductum **3** pripeljati, prinesti, privesti

adductor -oris *m.* primikalec, mišica primikalka, adduktor, adduktorna mišica ◊ musculus adductor brevis, m. adductor hallucis, m. adductor longus, m. adductor magnus, m. adductor minimus, m. adductor pollicis

adductorius -a -um nanašajoč se na primik/addukcijo ali na primikalne/adduktorne mišice ◊ canalis adductorius, hiatus tendineus adductorius

adenohypophysis -is *f.* adenohipofiza ► hipophysis

adeps -ipis *m./f.* mast

adhaerens -entis sprijet, zrasel, zraščen ← **adhaereo** -haesi -haesum **2** sprijeti, zrasti ◊ macula adhaerens, zonula adhaerens

adhaesio -onis *f.* vez, priraslina, zaraslina, zraslina, adhezija ← **adhaereo** -haesi -haesum **2** ◊ adhaesio interthalamica

adipocytus -i *m.* maščobna celica, adipocit ← **adeps** -ipis *m./f.* maščoba in *gr.* *κύτος, εος, τό* [**kytos**] celica

adiposis -is *f.* debelost, adipoznost

adipositas -atis *f.* debelušnost, debelost, adipoznost

adiposus -a -um maščoben, zamaščen, debel ← **adeps** -ipis *m./f.* mast ◊ capsula adiposa renis, corpus adiposum buccae, paniculus adiposus

aditus -us *m.* vhod ← **adeo** -ii -itum **4** iti ◊ aditus ad antrum, aditus laryngis, aditus orbitae

adminiculum -i *n.* opora, opornik, podpornik ← **ad** in **manus** -us *f.* roka ◊ adminiculum lineae albae

adnexa -orum *n./pl.* priveski, adneksi ← **annecto** (ad-necto) -nexui -nexum **3** pripeti, dodati, povezati, združiti ◊ adnexa mastoidea, adnexa uteri

adolescens -entis *m.* mladostnik, odraščajoči ← **adolesco** -evi -ultum **3** odrasti, odraščati

University of Maribor Press

VODIČ KROZ ANATOMSKU TERMINOLOGIJU

Božena Pejković

DUCTIO PER TERMINOLOGIAM ANATOMICAM

VODIČ KROZ ANATOMSKU TERMINOLOGIJU

DUCTIO PER TERMINOLOGIAM ANATOMICAM

VODIČ KROZ ANATOMSKU TERMINOLOGIJU

DUCTIO PER TERMINOLOGIAM ANATOMICAM

University of Maribor

Faculty of Medicine

VODIČ KROZ ANATOMSKU TERMINOLOGIJU

DUCTIO PER TERMINOLOGIAM ANATOMICAM

Author

Božena Pejković

February 2026

Title / *Naslov*

Vodnič kroz anatomsku terminologiju
Ductio per terminologiam anatomicam

Author / *Autor*

Božena Pejković
(University of Maribor, Faculty of Medicine)

Reviewers / *Revcenzenti*

Ivan Krajnc
(University of Maribor, Faculty of Medicine)

Zinka Zorko
(University of Maribor, Faculty of Arts)

Ljiljana Vulićević

Designe / *Dizajner*

Grafični atelje Visočnik

Cover graphics / *Grafika korice*

University of Maribor, Faculty of Medicine, 2013

Published by / *Izdavač*

University of Maribor
University of Maribor Press
Slomškov trg 15, 2000 Maribor, Slovenia
https://press.um.si, zalozba@um.si

Issued by / *Izdajatelj*

University of Maribor
Faculty of Medicine
Taborska ulica 8, 2000 Maribor, Slovenia
http://mf.um.si, mf@um.si

Edition / *Edition*

Prva izdaja, prvi ponatis

Printed by / *Tisak*

CICERO, Begunje, d.o.o.

Circulation / *Tiraž*

700 primeraka

Available at / *Dostupno na*

https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/1097

Published / *Izdano*

Maribor, Slovenia, February 2026

© University of Maribor, University of Maribor Press
/ Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba

All rights reserved. No part of this book may be reprinted or reproduced or utilized in any form or by any electronic, mechanical, or other means, now known or hereafter invented, including photocopying and recording, or in any information storage or retrieval system, without permission in writing from the publisher. / *Vse pravice pridržane. Brez pisnega dovoljenja založnika je prepovedano reproduciranje, distribuiranje, predelava ali druga uporaba tega dela ali njegovih delov v kakršnemkoli obsegu ali postopku, vključno s fotokopiranjem, tiskanjem ali shranjevanjem v elektronski obliki.*

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

611(038)=124=163.6
611(038)=124=163.41

PEJKOVIĆ, Božena
Vodnik skozi anatomsko terminologijo = Ductio per terminologiam anatomicam / Božena Pejković, Marko Jesenšek. - 1. izd., 1. ponatis. - Maribor : Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba, 2026
Vsebuje tudi besedilo v srbščini, tiskano v obratni smeri: Vodič kroz anatomsku terminologiju = Ductio per terminologiam anatomicam / Božena Pejković

ISBN 978-961-299-121-0
doi: 10.18690/um.mf.1.2026
1. Jesenšek, Marko 2. Pejković, Božena: Vodič kroz anatomsku terminologiju
COBISS.SI-ID 269458179

ISBN

978-961-299-121-0 (softback)

DOI

https://doi.org/10.18690/um.mf.1.2026

Price / *Cijena*

11,12 EUR

For publisher / *Odgovorna osoba izdavača*

Prof. Dr. Zdravko Kačič,
Rector of the University of Maribor

Attribution / *Primjer citata*

Pejković, B. (2026). *Vodnič kroz anatomsku terminologiju.* University of Maribor, University of Maribor Press. doi: 10.18690/um.mf.1.2026

»Artes serviunt vitae, sapientia imperat«

»Nauke životu služe, mudrost vlada«

Lucius Annaeus Seneca (oko 4. g. p. n. e. – 65. g. n. e.):
Epistolae morales ad Lucilium, 85,32.

PREDGOVOR

Zvanični jezik anatomske terminologije je latinski, koji nažalost, nije više obavezni predmet u programima srednjih škola, koje učenike pripremaju za studije medicine i srodnih fakulteta; zbog toga velika većina studenata nema nikakvog ili skoro nikakvog znanja klasičnih jezika, što im obimnu anatomsku terminologiju čini teškom i nerazumljivom.

Vodič kroz anatomsku terminologiju predstavlja etimološko tumačenje značenja svih anatomskih termina koji su navedeni u medjunarodnoj anatomskoj nomenklaturi – Nomina anatomica, Terminologia anatomica i koje srećemo u udžbenicima anatomije čoveka. Pored anatomskih termina dodali smo nekoliko opštih termina koji se često upotrebljavaju u medicini.

Namera ovog priručnika je da korisnika upozna sa značenjem odredjenog termina i sa njegovom pravilnom upotrebom. Nešto duža tumačenja pojedinih termina i ilustracije imaju za cilj da anatomiju učine zanimljivijom i lakšom za učenje.

Vodič kroz anatomsku terminologiju je koncipiran tako da posle navoda anatomskog termina sledi prevod na srpski jezik, potom je etimološko tumačenje i primeri upotrebe odredjenog termina u anatomiji i medicini.

Npr.:

> **aorta** -ae *f.* aorta ← *gr.* *ἀορτή*, *ἡ* [**aorte**], *ἄωρτο* [**aorto**] ← *ἀορτέω*, *αἴρω*, *ἀείρω* [**aorteo**, **airo**, **aeiro**] dizati, podići, podići se, uzdići se, porasti; ishoditi, krenuti (aorta se uzdiže, izlazi iz srca); obesiti (posmatrana u celini, aorta izgleda kao da visi na svom luku – aorta descendens) ◊ arcus aortae, bifurcatio aortae, bulbus aortae, isthmus aortae, pars abdominalis aortae, pars ascendens aortae, pars descendens aortae, pars thoracica aortae, sinus aortae

Zahvaljujem se recenzentima na podršci i korisnim sugestijama, Grafičkom ateljeu Visočnik – gospodji Katarini Visočnik i gospodinu Mitji Visočniku na izuzetno profesionalnom i detaljnom radu i velikom trudu koji su uložili u oblikovanju Vodiča kroz anatomsku terminologiju, gospodji Romani Grajner i gospodinu Alojzu Tapajneru na pomoći tokom pripreme ovog priručnika.

Nadam se da će vodič kroz anatomsku terminologiju biti koristan priručnik studentima medicine i srodnih fakulteta koji će im olakšati učenje i da će biti zanimljiv i svima onima koji žele da saznaju nešto više o poreklu anatomksih termina koji označavaju delove ljudskog tela.

Maribor, juna 2013

Božena Pejković

UPUTSTVO ZA ČITANJE ANATOMSKIH TERMINA

Latinska abeceda

Pismo

Latinska abeceda ima 24 slova:

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTUVXYZ

abcdefghiklmnopqrstuvxyz

Rimljani su preuzeli pismo od Grka preko Etruraca. U antičko doba pisalo se samo velikim slovima; mala slova razvila su se od velikih spajanjem i pojednostavljivanjem pri brzom pisanju. Znakom *V* Rimljani su beležili konsonant *V* i vokal *U*, a znakom *I* vokal *I* i konsonant *J*, npr. *IVLIVS* čitamo *Julius*. U Ciceronovo doba (106–43. godine stare ere) latinska abeceda završavala se slovom *X*; radi tačnog pisanja grčkih reči, Rimljani su dodali svom pismu još dva slova *Y* i *Z*. U postantičkom periodu u abecedu je uvedeno i slovo *J* i *U*.

Izgovor

Izgovor pojedinih slova i slovnih grupa menjao se kroz vekove; danas razlikujemo klasični i tradicionalni izgovor. Klasični izgovor je onaj kojim su se služili Rimljani antičkog doba. To je rekonstruisan izgovor latinskog književnog jezika u klasičnom periodu rimske književnosti. Tradicionalni izgovor razvio se u postantičkom periodu, u vreme propadanja rimske kulture, a sačuvao se tradicijom.

Pravila tradicionalnog izgovora

Diftong *ae* izgovaramo kao dugo otvoreno *e*, npr. caecum čitamo: cekum, naevus čitamo nevus.

Diftong *oe* izgovaramo kao dugo zatvoreno *e*, npr. coeliacus čitamo: celiakus, coeloma čitamo: celoma.

Kada u diftongu *ae* ili *oe* treba posebno izgovoriti svaki vokal, na drugi vokal stavlja se dijereza [¨] ili znak kvantiteta, npr. diploë čitamo: diploe.

Y izgavaramo, čitamo kao zatvoreno *i*: azygos [azigos], condylus [kondilus], embryologia [embriologia], hyalinus [hialinus], hyaloideus [hialoideus], hyoideus [hioideus], hypogastrium [hipogastrium], platysma [platisma], pterygoideus [pterigoideus], pylorus [pilorus], pyramis [piramis].

C izgovaramo, čitamo kao *c* i kao *k*. Pred glasom *e* (e, ae, oe) *c* izgovaramo kao *c* i pred glasom *i* (i, y) *c* izgovaramo kao *c*, u svim ostalim slučajevima *c* izgovaramo kao *k*: accessorius [akcesorius], accumbens [akumbens], buccalis [bukalis], buccinator [bukcinator], caecalis [cekalis], caecum [cekum], cellula [celula], cerebrum [cerebrum], ciliaris [ciliaris], cinereus [cinereus], circularis [cirkularis], coeliacus [celiakus], cysticus [cistikus], conoideus [konoideus], diencephalon [diencefalon], focus [fokus], lacus [lakus], locus [lokus], occipitalis [okcipitalis], saccus [sakus], sacci [sakci].

Ch u rečima grčkog porekla izgovaramo kao *kh*, *h*: choana [hoana], choledochus [holedohus], chondralis [hondralis], chorda [horda], choroidea [horoidea], cochlea [kohlea], trachea [trahea], trochanter [trohanter], trochlea [trohlea].

Ph u rečima grčkog porekla izgovaramo kao *f*: diaphragma [diafragma], diaphysis [diafizis], hypophysis [hipofizis], oesophagus [ezofagus], phalanx [falanks], pharynx [farinks], phrenicus [frenikus], saphenus [safenus],

Th u rečima grčkog porekla izgovaramo kao *t*: ethmoidalis [etmoidalis], isthmus [istmus], ophthalmicus [oftalmikus], opisthion [opistion], parasympatheticus [parasimpatetikus], sympathicus [simpatikus], thalamus [talamus], thenar [tenar], thorax [toraks], thyroidea [tiroidea], urethra [uretra].

Ngu pred vokalima izgovaramo *ngv*: lingua [lingva], pinguecula [pingvekula], unguis [ungvis].

Q uvek se piše sa *u*, *qu* i izgovara se *kv*: aquosus [akvozus], obliquus [oblikvus], quandangularis [kvandrangularis], quadriceps [kvadriceps].

Rh u rečima grčkog porekla izgovaramo kao *r*: haemorrhagicus [hemoragikus], haemorrhoidalis [hemoroidalis], rhachis [rahis], rhomboideus [romboideus].

S među vokalima izgovaramo kao *z*: mesenterium [mezenterium], mesocolon [mezokolon], mesogastrium [mezogastrium], mesometrium [mezometrium], mucosus [mukozus], nasalis [nazalis], nasus [nazus], obtusus [obtuzus], oesophagus [ezofagus], pulposus [pulpozus], serosus [serozus].

Slog *ti* pred vokalom čitamo kao *ci*: abductio [abdukcio], adductio [adukcio], circumductio [cirkumdukcio], spatium [spacium].

Slog *ti* pred vokalom čitamo kao ti: (1) ako je *i* dugo, (2) ako je ispred *ti* konsonant: *s*, *t* ili *x*, (3) u rečima grčkog porekla, (4) u nekim arhajskim oblicima: ostium [ostium], paracystium [paracistium], mixtio [mikstio].

X čitamo kao *ks*: apex [apeks], axilia [aksila], axis [aksis], externus [eksternus], extremitas [ekstremitas], vertex [verteks], xiphoideus [ksifoideus].

Grčki alfabet

Rekonstruisan izgovor književnog atičko-jonskog dijalekta, pisanog jonskim alfabetom u klasičnom periodu.

Α α	alpha	(a)	**Νν**	ny	(n)
Β β	beta	(b)	**Ξ ξ**	ksi	(ks)
Γ γ	gamma	(g)	**Ο ο**	omikron	(o)
Δ δ	delta	(d)	**Π π**	pi	(p)
Ε ε	epsilon	(e)	**Ρ ρ**	rho	(r)
Ζ ζ	zeta	(z)	**Σ σ**	sigma	(s)
Η η	eta	(e dugo)	**Τ τ**	tau	(t)
Θ θ	theta	(th)	**Υ υ**	ypsilon	(ü kratko i dugo)
Ι ι	iota	(í kratko i dugo)	**Φ φ**	phi	(f)
Κ κ	kappa	(k)	**Χ χ**	chi	(kh)
Λ λ	lambda	(l)	**Ψ ψ**	psi	(ps)
Μ μ	my	(m)	**Ω ω**	omega	(o)

Za *s* postoje dva mala slova: *σ* na početku i u sredini reči i *ς* na kraju reči.

U veoma staro vreme, u grčkom pismu postojao je znak *ϝ* (digamma) koji se izgovarao kao latinsko i naše *v*.

Literatura

Fran BRADAČ, 1990: *Latinsko-slovenski slovar*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 609 str.

Mirko DIVKOVIĆ, 1980: *Latinsko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Naprijed, 1161 str.

Aleksandar Đ. KOSTIĆ, 1976: *Višejezički medicinski rečnik. Lexicon medicum polyglottu*m. Beograd: Institut za stručno usavršavanje i specijalizaciju zdravstvenih radnika, 1702 str.

Nomina anatomica, 1989. Sixth edition. London: Churchill Livingstone, 186 str.

Božena PEJKOVIĆ, 1994: *Lexicon terminorum anatomicorum illustratum. Ilustrovani rečnik anatomskih termina*. Beograd: Savremena administracija, 238 str.

Stjepan SENC, 1991: *Grčko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Naprijed, 1022 str.

Slovar slovenskega knjižnega jezika, 2008. Glavni urednik Vojislav Likar. Ljubljana: SAZU in Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Spletna postavitev Primož Jakopin, 2012. http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html

Slovenski medicinski slovar, 2002. Glavni urednik Miroslav Kališnik. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Medicinska fakulteta, 1007 str.

Terminologia Anatomica. International Anatomical Terminology, 1998. FCAT (Federative Committee on Anatomical terminology). Stuttgart: Georg Thieme Verlag, 292 str.

Skraćenice (abbreviationes) i simboli

abl. ablativ

abbr. abbreviatio

acc. akuzativ

ar. arapski

comm. communis generis

comp. komparativ

dem. deminutiv

engl. engleski

f. femininum

fr. francuski

fut. futur

gr. grčki

hebr. hebrejski

lat. latinski

m. masculinum

n. neutrum

neprav. nepravilno

npr. na primer

pl. plural

praep. praepositio

prav. pravilno

sanskr. sanskrtski

semit. semitski

sg. singular

stengl. staroengleski

stfr. starofrancuski

stlat. starolatinski

stsl. staroslovenski

sin. sinonim

sup. superlativ

syn. synonyma

tj. to jest

► vidi

← izvedeno iz

◊ pred navodima primera upotrebe odgovarajućeg termina

aciniformis -e grozdolik, grozdast
acinosus -a -um grozdast
acinus -i *m.* i **acinum** -i *n.* grozd, bobica ◊ acinus pulmonaris
acme -es *f.* šiljak, oštrina, vrh ← *gr.* *ἀκμή, ἡ* [**akme**]
acromialis -e onaj koji pripada natplećku, vrhu lopatičnog grebena, akromijalni ◊ extremitas acromialis claviculae, facies articularis acromialis claviculae
acromion -ii *m.* gornji nastavak lopatice, vrh lopatičnog grebena, natplećak ← *gr.* *ἄκρος* 3 [**akros**] krajnji, gornji, najviši i *ὦμος, ὁ* [**omos**] rame ← *lat.* **humerus** rame
acusticus -a -um slušni ← *gr.* *ἀκουστός* 3 [**akustos**], *ἀκούω* [**akuo**] slušati ◊ fundus meatus acustici interni, meatus acusticus externus, porus acusticus externus, porus acusticus internus, radiatio acustica
acutus -a -um oštar, **acuo** -ui -utum **3** oštriti, zašiljiti ◊ margo acutus/dexter/cordis
ad *praep. acc.* ka, pri, uz ◊ aditus ad antrum, aditus ad aquaeductum
ad- prefiks koji označava blizinu, približavanje značenju osnovnog pojma ◊ adductio, adhaesio
adamantinum -i *n.* gleđ; dijamant ← *gr.* *ἀδάμας, αντος, ὁ* [**adamas**] onaj koji se ne može savijati ili omekšati; čelik
adamantinus -a -um gleđni ← *gr.* *ἀδαμάντινος* 3 [**adamantinos**] čeličan, čvrst ◊ prismata adamantina dentis, stratum adamantinum
adamantoblastus -i *m.* gleđna ćelija, adamantoblast ← *gr.* *ἀδάμας αντος, ὁ* [**adamas**] i *βλαστός, ὁ* [**blastos**] klica, zametak
adaptatio -onis *f.* prilagođavanje ← **adapto 1** prilagoditi
adductio -onis *f.* privođenje, adukcija ← **adduco** (ad-duco) -duxi -ductum **3** privesti, privoditi
adductor -oris *m.* (musculus) privodilac, mišić privodilac, mišić aduktor ◊ m. adductor brevis, m. adductor hallucis, m. adductor longus, m. adductor magnus, m. adductor minimus, m. adductor pollicis
adductorius -a -um onaj koji je u vezi sa mišićima privodiocima ili im pripada ◊ canalis adductorius, hiatus tendineus adductorius
adenohypophysis -is *f.* adenohipofiza ► hipophysis
adeps -ipis *m./f.* mast
adhaerens -entis onaj koji je srastao, pripojen ← **adhaereo** -haesi -haesum **2** pripojiti, srasti ◊ macula adhaerens, zonula adhaerens
adhaesio -onis *f.* veza; priraslica ← **adhaereo** -haesi -haesum **2** ◊ adhaesio interthalamica
adipocytus -i *m.* masna ćelija, adipocit ← **adeps** -ipis *m./f.* mast i *gr.* *κύτος, εος, τό* [**kytos**] ćelija
adiposis -is *f.* debelost
adipositas -atis *f.* gojaznost
adiposus -a -um mastan ← **adeps** -ipis *m./f.* mast ◊ capsula adiposa renis, corpus adiposum buccae, panniculus adiposus
aditus -us *m.* ulaz, pristup ← **adeo** -ii -itum **4** ići ◊ aditus ad antrum, aditus laryngis, aditus orbitae
adminicuium -i *n.* oslonac, podupirač ← **ad** i **manus** -us *f.* ruka ◊ adminiculum lineae albae
adnexa -orum *n. pl.* pridruženi organi ← **annecto** (ad-necto) -nexui -nexum **3** pripojiti, pridružiti ◊ adnexa mastoidea, adnexa uteri
adolescens -entis mlad, adolescent ← **adolesco** -evi -ultum **3** odrasti
adolescentia -ae *f.* mladost
adrenalis -e nadbubrežni, *syn.* suprarenalis -e ◊ glandula adrenalis
adultus -a -um odrastao, zreo ← **adolesco** -evi -ultum **3**

A

a. *abbr.* arteria

a **ἀ** [alpha] (1) prvo slovo alfabeta, koje označuje prvi član u nizu; (2) alpha privativum ili alpha negativum; **a-** pred vokalima **an-** ← *gr.* *ἀν* – [an-] označava negaciju ◊ amorphus, agenesia; anonymus

aa. *abbr. pl.* arteriae

ab- kao prefiks pred vokalima i nekim konsonantima označava udaljavanje od značenja osnovnog pojma ← **ab** (abs obično ispred konsonanta t) *praep. abl.* od, iz, sa, na, u ◊ abductio

abdomen -inis *n.* trbuh

abdominalis -e trbušni ◊ pars abdominalis aortae; prelum abdominale

abducens -entis odmičući, odvodeći, onaj koji odvodi ← **abduco 3** odvoditi ◊ n. abducens

abductio -onis *f.* odvođenje, abdukcija

abductor -oris *m.* (musculus) odvodilac, mišić odvodilac, abduktor ◊ m. abductor digiti minimi manus, m. abductor digiti minimi pedis, m. abductor hallucis, m. abductor pollicis brevis, m. abductor pollicis longus

aberrans -antis udaljen, skrenut, aberantan ← **aberro 1** udaljiti se, skrenuti, zalutati ◊ ductuli aberrantes epididymidis

accelerans -antis ubrzavajuči, onaj koji ubrzava ← **accelero 1** ubrzavati ◊ nn. accelerantes cordis

accessorius -a -um pomoćni, sporedan, pridružen ← **accedo** -cessi -cessum **3** pristupiti, priključiti, primaći se ◊ n. accessorius, organa oculi accessoria, processus accessorius vertebrae lumbalis

accomodatio -onis *f.* prilagođavanje, akomodacija ← **accomodo 1** prilagoditi se, ugoditi

accumbens -entis ležeči, onaj koji leži, naleže ← **accumbo** (adcumbo/cubo) -cubui -cubitum **3** leći ◊ nucleus accumbens septi

acervulus -i *m.* moždani pesak, acervulus *dem.* ← **acervus** -i *m.* gomila

acetabularis -e onaj koji pripada čašici, acetabularni ◊ ligamentum acetabulare

acetabulum -i *n.* čašica karlične kosti, acetabulum ← **acetum** -i *n.* sirće, posuda za sirće na koju po obliku podseća čašica karlične kosti, *syn.* *κοτύλη, ἡ* [**kotyle**] čašica, zdelica, mera od 0,274 l

Acetabulum **(*)**

acidophilicus -a -um acidofilni, onaj koji se boji kiselim bojama ← **acidum** -i *n.* kiselina i *gr.* *φιλέω* [**phileo**] voleti ◊ granulocytus acidophilicus